

Чень Сюй,

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії Міжрегіональної Академії управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: + 86(15)373-560-285, email: xingshangyoudao@163.com, <https://orcid.org/0000-0002-1759-9940>

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНЕНИХ ДЕРЖАВ СВІТУ

Анотація. У публікації здійснено аналіз основних напрямів розвитку державної екологічної політики розвинених держав світу. Аргументовано, що Політика Європейського співтовариства щодо екологічного середовища включає такі елементи: сучасні та майбутні екологічні проблеми, теорії безпеки, дискурси сучасної екологічної політики тощо.

Зазначено, що орієнтири розвитку державної екологічної політики розвинених держав світу походять від цілей екологічної політики ЄС. До них, зокрема, варто віднести: захист навколишнього середовища; охорона здоров'я людей; раціональне використання природних ресурсів; сприяння міжнародному екологічному співробітництву.

Доведено, що до ключових викликів екобезпеки 21 сторіччя віднесено такі фактори, як: зростання населення світу, конкуренція за природні ресурси, вплив на безпеку НС тощо. У 2019 році було проведено Мюнхенську конференцію з питань безпеки, де дану загрозу було визнано де-факто. Пізніше, аналогічні дані були висвітлені на конференції з питань планетарної безпеки в місті Гаага.

Обґрунтовано, що проактивне налаштування держав-членів ЄС на боротьбу із екологічними викликами виявляється в успішній боротьбі деяких країн із змінами клімату (Нідерланди, Німеччина, Швейцарія). Зміни у кліматі та НС зазначені держави пов'язують із глобальним порядком денним в області природної безпеки. До того ж, Інтерпол у 2017 році опублікував Стратегію забезпечення безпеки НС на 2017-2020 рр. Документом було наголошено на необхідності контролю за змінами екосистем, ландшафтів та суспільства. Поміж тим, потрібним для Європейського співтовариства у перспективі є недопущення «катастрофічних» змін нахшталт підсилення засух та підвищення рівня моря. Іншими аспектами моніторингу НС, на які варто звертати увагу, Інтерпол називає перевірку засобів для існування, ресурсної доступності та продовольчої безпеки.

Ключові слова: державна екологічна політика, Європейське співтовариство, деградація екосистеми, Європейський зелений курс, стратегічне прогнозування кліматичних змін.

Chen Xu,

higher education seeker of th Doctor of Philosophy of the Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, st. Frometivska, 2, tel .: + 86 (15) 373-560-285, email: xingshangyoudao@163.com, <https://orcid.org/0000-0002-1759-9940>

ANALYSIS OF THE MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF THE STATE ENVIRONMENTAL POLICY OF THE DEVELOPED COUNTRIES OF THE WORLD

Abstract. The publication analyzes the main directions of development of state environmental policy of developed countries. It is argued that the European Community's policy on the environment includes the following elements: current and future environmental problems, security theories, discourses of modern environmental policy and more.

It is noted that the guidelines for the development of state environmental policy of developed countries come from the goals of EU environmental policy. These include, in particular: environmental protection; human health; rational use of natural resources; promotion of international environmental cooperation.

It is proved that the key challenges of ecological security of the 21st century include such factors as: world population growth, competition for natural resources, impact on emergency safety, etc. In 2019, the Munich Security Conference was held, where the threat was recognized de facto. Later, similar data were covered at a conference on planetary security in The Hague.

It is substantiated that the proactive attitude of EU member states to combat environmental challenges is reflected in the successful fight against climate change in some countries (Netherlands, Germany, Switzerland). These countries associate climate change and emergencies with the global natural security agenda. In addition, in 2017, Interpol published the Emergency Security Strategy for 2017-2020. The document stressed the need to monitor changes in ecosystems, landscapes and society. Meanwhile, what is needed for the European Community in the long run is to prevent «catastrophic» changes such as increasing droughts and rising sea levels. Other aspects of emergency monitoring that Interpol calls attention to are the verification of livelihoods, resource availability and food security.

Key words: state ecological policy, European community, ecosystem degradation, European.

Постановка проблеми. Людство ніколи не зупиняється в своєму розвитку, воно постійно піддається впливу новітніх технологій, досягнень науки та нових відкриттів. Проте, часто це стає початком зародження різних регресивних процесів, які несуть масштабний руйнівний вплив на екологію та людство загалом. На сьогодні ЄС як співтовариство розуміє кліматичну загрозу та гостру необхідність колективного реагування для боротьби з майбутніми негативними наслідками екологічних змін. У Висновках з питань безпеки та оборони (Conclusions on Security and Defence) від 17.06.2020 року Рада ЄС запропонувала Високому представникові ЄС з із закордонних справ та безпекової політики Ж. Борелю створити передумови для тісного діалогу із Єврокомісією та Європейським оборонним агентством (EDA). Мета – втілення масиву короткострокових, середньострокових та довгострокових програм для нівелювання негативних кліматичних змін та екологічної безпеки. Участь усіх держав-членів ЄС у даному процесі – обов'язкова [1]. Саме тому, у розрізі здійснення комплексного аналізу основних напрямів розвитку державної екологічної політики розвинених держав світу доцільним є зупинитися на аналізі базових концепцій екологічної політики, що застосовується у країнах-членах Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі дослідження розвитку державної екологічної політики у Європейському співтоваристві було використано праці зарубіжних та українських вчених, серед яких Девіс Н., Домбровська А., Килимник І., Кучарський А., Нодірхонова Н., Прем К., Рассел Т. та ін. На основі їх публікацій та законодавчих положень було зроблено відповідні висновки щодо рекомендацій ЄС з питань підвищення ефективного використання природних ресурсів

за рахунок переходу до «чистої» економіки замкненого циклу та зупинення негативних екокліматичних змін, зменшення відсотку забруднення НС та відновлення аспектів біорозмаїття.

Мета статті. Метою цієї статті є здійснення аналізу основних напрямів розвитку державної екологічної політики розвинених держав світу.

Виклад основного матеріалу. Політика Європейського співтовариства щодо екологічного середовища зазвичай включає такі елементи: сучасні та майбутні екологічні проблеми, теорії безпеки, дискурси сучасної екологічної політики тощо.

Потрібно зазначити, що орієнтири розвитку державної екологічної політики розвинених держав світу походять від цілей екологічної політики ЄС. До них, зокрема, варто віднести: захист навколишнього середовища; охорона здоров'я людей; раціональне використання природних ресурсів; сприяння міжнародному екологічному співробітництву.

Важливим елементом державної політики Європейського Союзу в екологічній галузі стало включення зміни клімату до стратегічного рівня безпеки у 2008 році. Першим представником ЄС із зовнішньої політики, який запровадив подібні зміни став Х. Солана [2].

Після цього у еколого-політичному влаштуванні Європейського співтовариства почали відбуватися управлінсько-стратегічні зміни. Наприклад, особливості діяльності Європейського співтовариства у сфері захисту навколишнього середовища почали проявлятися через: сумісні екологічні ініціативи ЄС та держав-членів; нерозривний зв'язок екологічної діяльності ЄС з іншими напрямками інтеграції; «дуалізм компетенції», за допомогою якого досягаються цілі екологічної політики ЄС та окремо – цілі підтримки функціонування внутрішнього ринку.

Необхідно зауважити, що розвиток державної екологічної політики у Європейському співтоваристві ґрунтується на загальній підтримці таких ідеологій як: забезпечення права на сприятливе навколишнє природне середовище (як фундаментальне екологічне право); екологічні права щодо гарантій реалізації та захисту фундаментального екологічного права; конституційні та інші права, що поєднуються із екологічними. Зазначені ініціативи координуються, контролюються та спрямовуються Радою Європи [3].

Окрім того, досить застосовним та логічним буде звернути увагу на політичний досвід Сполучених Штатів Америки щодо розвитку державної екологічної політики. За часів президентства Б. Клінтона було запроваджено декілька «політик» екологічної безпеки. Перша з них – фінансування для вирішення питань екологічної безпеки, друга – затвердження посади «замісник міністра оборони з питань екологічної безпеки». За ініціативою президента США також було створено Раду євроатлантичного партнерства (РЕАП). Продовження подібної політики Європейським Союзом відбулося відносно нещодавно – на це вплинула ініціатива Х. Солани [4].

Нещодавно, у 2016 році, Радою ЄС було анонсовано розробку нового інструменту безпеки та захисту – Стратегічного компасу. Окрім цього, на виконання даної Стратегії створено Глобальну стратегію ЄС 2016 року. Зазначеним документом пропонується забезпечити належне політичне керівництво екологічної безпеки на території Союзу, а, також, підвищення її операційної ефективності, стійкості та можливостей [5].

На продовження розвитку державної екологічної політики, у 2020 році Центром розвідки та ситуацій ЄС було підготовано аналіз екологічних за-

гроз. У якості ідеологічного підтвердження даної ініціативи, у 2021 році Європейська служба зовнішніх зв'язків створила оглядовий документ щодо стану екологічної безпеки. На переконання Ради Європи, два зазначених документи повинні здійснити вклад у стратегічний діалог між країнами-членами ЄС [6].

Необхідно зазначити, що, відповідно до даних Інституту досліджень безпеки ЄС, опублікованих у 2019 році, зміна клімату – найбільш ймовірна тенденція, котра визначатиме подальшу еволюцію місій та операцій ЄС щодо Загальної державної політики безпеки та оборони (CSDP) на найближче десятиріччя. Дипломати та офіційні представники (науковці, дослідники) Європейського Союзу, що опікуються проблемами кліматичної безпеки (так зване «Епістемологічне співтовариство з питань кліматичної безпеки»), докладають зусиль для втілення екологічної політики Європейського співтовариства у дійсність [7].

Науковий світ схиляється до думки, що головною перевагою Європейського Союзу щодо втілення орієнтирів розвитку державної екологічної безпеки є його політико-правовий інструментарій. Це означає, що перспектива контролю за виконанням нормативів НС у Європі повинна базуватися на таких принципах: моніторинг питань екологічної безпеки агентствами ЄС та державами-членами; пропагування культури екологічної безпеки; виявлення загроз та підвалин покращення екологічних нормативів на території держав-членів Європейського співтовариства тощо.

Потрібно наголосити, що Радою Європи та Європейським парламентом на часі висувається так звана «тріада екологічної стабільності», що включає у себе такі елементи як: сумісне стратегічне бачення країн-членів ЄС по відношенню до екологічних загроз (подібний підхід має призвести до точ-

ного політико-стратегічного керівництва, що може бути перепрофільовано у операційно-опційні можливості безпеки Союзу); формування більш чітких рамок безпеки ЄС щодо кіберпростору, тероризму та космосу; формування загального розуміння екологічних загроз на національному, європейському та міжнародному рівнях тощо [8].

Іншим органом, що є відповідальним за розвиток державної екологічної політики у країнах-членах Європейського Союзу, є Агенція екологічної безпеки, що складається із екологічних аналітиків та вчених у області екологічної безпеки. Відтак, створення профільних установ у даній галузі свідчить про майбутнє (гіпотетичне) акцентування уваги на екологічних аспектах безпеки ЄС [9].

Доцільним буде також згадати Рішення Ради ЄС 10048/19 від 06.2019 р., у якому підкреслювалось значення екологічних проблем та змін клімату для безпеки та оборони. Крім цього, державам-членам Єврокомісії, Європейській службі зовнішніх зв'язків та Європейському оборонному агентству було запропоновано розробити конкретні оборонні рішення щодо гіпотетичних кліматичних змін у майбутньому. Через це, Європейське співтовариство активно форсує проведення дослідницьких програм у даній області: це допоможе зрозуміти, яким чином Єврокомісія, Європарламент та Рада ЄС вирішуватимуть проблему екобезпеки у перспективі. Відтак, фінансування зазначених програм – виховий підхід, який допоможе прискорити процеси економіко-політичного сприйняття подібної проблематики [10].

Відмічу, що в жовтні 2020 року Верховний Представник Союзу з питань Зовнішніх Справ та Політики Безпеки та одночасно Віце-Президент Єврокомісії, Ж. Борель зазначив, що «ЄС повинна вивчити мову влади (управ-

ління)». Це означає, що майбутні звершення у владно-урядовому апараті країн-членів Європейського Союзу повинні відзначатися ліберальним прагматизмом. Єдина поправка – подібна концепція повинна стосуватися усіх сфер політично-управлінського життя. До останніх належить процес розвитку екологічних орієнтирів у Європі [11].

Іншим нормативом, на який звертає увагу Європейське співтовариство у контексті розвитку політики екобезпеки, є розвиток потенціалу енергоефективності технологій. Окрім цього, відбувається акцент на зниженні попиту на енергію та підвищення енергетичної сталості збройних сил та інфраструктури на території Європи. Знову-таки, наголошується на необхідності реалізації Загальної політики безпеки та оборони (CSDP) задля зменшення рівня згубного впливу вуглецевого та екологічного сліду оборонного сектору на екологічний статус Союзу загалом.

У таблиці 1 систематизовані вихові концепти розвитку державної екологічної політики у ЄС.

Висновки. Враховуючи вищевикладені результати дослідження можна стверджувати, що розбудова екологічної політики та її відновлення – не просто необхідність, а потреба часу для Європейського співтовариства. Науковий світ у період 2010-2020 рр. неодноразово відзначав, що екорєформи Союзу знаходились у стагнації: «піонери» НС втратили лідерство та не бажають його повертати; екологічна дипломатія ЄС більше не є актуальною; є ознаки призупинення екологічних амбіцій або навіть їх обернення до вихідної точки. Через це, формування стратегії впливу та боротьби із екологічними загрозами – питання номер один для Єврокомісії, Ради Європи та Європарламенту. Таким чином відбувається індикація профпридатності урядово-управлінського апарату [12].

Віхові концепти розвитку державної екологічної політики у ЄС

Положення екологічної політики держав ЄС	Концептуальне втілення приписів на практиці
Визначення цілей екологічної політики Союзу на нормативно-виконавчому рівні	Реалізація концепту через призму захисту навколишнього середовища; охорони здоров'я людей; раціонального використання природних ресурсів; сприяння міжнародному екологічному співробітництву
Ідеологічні основи екологічної політики країн-членів ЄС	Засадниче слідування: забезпеченню права на сприятливе навколишнє природне середовище; екологічним правам щодо гарантій реалізації та захисту фундаментального екологічного права; конституційним правам, що походять від екологічних тощо
Стратегічне планування екобезпеки країнами Союзу	Впровадження Стратегічного компасу та Глобальної стратегії ЄС 2016 р. Забезпечення політичного керівництва, підвищення операційної ефективності, стійкості та можливостей екологічної безпеки на території країн Європи
«Триада екологічної стабільності» від Ради Європи та Європарламенту	Сумісне стратегічне бачення країн-членів ЄС по відношенню до екологічних загроз; встановлення рамок безпеки ЄС щодо кіберпростору, тероризму та космосу; загальне розуміння екологічних загроз на національному, європейському та міжнародному рівнях тощо
Функціонування Агенції екологічної безпеки як превентивного державно-управлінського органу	Формування державної екологічної політики ЄС, застосування напрацювань екологічних аналітиків та вчених у зазначеній області

Іншим владним питанням, що розглядається ЄС у якості обов'язковості усунення, є недосконалість нормативного проектування. Колізійність законодавства, поєднана із політичною кризою 2009 року, створила передумови для «кризового ефекту», що виявився у зменшенні кількості висунутих ЄС екологічних законів та бажанні реновації законодавства Союзу. Як наслідок, Європейським співтовариством було створено такі ініціативи, як преференції з питань дерегулюван-

ня екологічних ситуацій; збільшення різноманіття членів ЄС; зрілість *acquis communautaire* (Acquis Співтовариства – Надбаня товариства) тощо. Мета – комплексне сприяння безпеці у галузі екології на території Європи [13; 14; 15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Council Conclusions on Security and Defence : GS of the Council, 17.06. 2020 // Council of the EU // Режим доступу : <https://www.consilium.europa.eu/media/44521/st08910-en20.pdf>

2. Environmental Security and the EU Strategic Compass : realizing Solana`s Vision // by D. Kantemnidis (Friends of Europe), 2021 // Режим доступу : <https://www.friendsofeurope.org/insights/environmental-security-and-the-eu-strategic-compass-realizing-solanas-vision/>

3. Linking Europe`s Environmental and Security Agendas : What next for the new European Commission // Institute for European Environmental Policy, 2019 // Режим доступу : <https://ieep.eu/news/linking-europe-s-environmental-and-security-agendas-what-next-for-the-new-european-commission>

4. The U. S. Government Approach to Environmental Security (Focus on Campaign Activities) // by G. E. Katsos, 2018 // Режим доступу : https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/Interorganizational_Documents/jfq89_usg_environmental_security.pdf?ver=2019-03-25-162412-933

5. The EU`s Strategic Compass and Its Four Baskets : DGAP Report, 11.11.2020 // Режим доступу : <https://dgap.org/en/research/publications/eus-strategic-compass-and-its-four-baskets>

6. From Self-Doubt to Self-Assurance : The European External Action Service as the indispensable support for a geopolitical EU // Friedrich Ebert Stiftung, 2021 // Режим доступу : https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/01/TFR_EEAS-2_0-From-self-doubt-to-self-assurance.pdf

7. European Union Institute for Security Studies : Annual Report, 2019 // Режим доступу : https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/AR_2019_online_0.pdf

8. The EU and Climate Security : Toward Ecological Diplomacy // by Carnegie

Europe, 12. 07.2021 // Режим доступу : <https://carnegieeurope.eu/2021/07/12/eu-and-climate-security-toward-ecological-diplomacy-pub-84873>

9. What you want to know: Climate and environmental protection in the EU, 29.09.2020 // by EU2020 // Режим доступу : <https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/article/climate-and-environmental-protection-in-the-european-union/2398642>

10. Council Conclusions on Security and Defence in the context of the EU Global Strategy -- Coherence / Decision 10048/19 from 2019 // Режим доступу : [http://europeanmemoranda.cabinetoffice.gov.uk/files/2019/07/Explanatory_Memorandum_for_EU_Legislation_001_\(1\).pdf](http://europeanmemoranda.cabinetoffice.gov.uk/files/2019/07/Explanatory_Memorandum_for_EU_Legislation_001_(1).pdf)

11. Towards a climate-proof security and defence policy : a roadmap for EU action, 11.12. 2020 // EU External Action Service // Режим доступу : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/90320/towards-climate-proof-security-and-defence-policy-roadmap-eu-action_en

12. EU environmental policy in times of crisis : by C. Burns, from 11.01. 2019 // Режим доступу : <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2018.1561741>

13. The EU in International Climate Change Politics : Still taking a lead? : by R. Wurzel, J. Connelly and D. Liefferink // Routledge (London & NY), 2017. -- 336 p. -- p. 72-73.

14. Chaplai I. PUBLIC-CIVIL COMMUNICATION – IMPORTANT PART OF PREPARATION AND ADOPTION OF GOVERNMENT-MANAGERIAL DECISIONS // Публічне урядування. – 2017. – №5 (10) – грудень 2017. – С. 268-274.

15. Zhukova I.V., Romanenko E. Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework of partnership civil society development programs *Public management* . 2020. -№ 2 (22) – March 2020. – pp. 191-201.

REFERENCES:

1. Council Conclusions on Security and Defence : GS of the Council, 17.06. 2020 // Council of the EU // Режим доступу : <https://www.consilium.europa.eu/media/44521/st08910-en20.pdf>

2. Environmental Security and the EU Strategic Compass : realizing Solana`s Vision // by D. Kantemnidis (Friends of Europe), 2021 // Режим доступу : <https://www.friendsofeurope.org/insights/environmental-security-and-the-eu-strategic-compass-realizing-solanas-vision/>

3. Linking Europe`s Environmental and Security Agendas : What next for the new European Commission // Institute for European Environmental Policy, 2019 // Режим доступу : <https://ieep.eu/news/linking-europe-s-environmental-and-security-agendas-what-next-for-the-new-european-commission>

4. The U. S. Government Approach to Environmental Security (Focus on Campaign Activities) // by G. E. Katsos, 2018 // Режим доступу : https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/Interorganizational_Documents/jfq89_usg_environmental_security.pdf?ver=2019-03-25-162412-933

5. The EU`s Strategic Compass and Its Four Baskets : DGAP Report, 11.11.2020 // Режим доступу : <https://dgap.org/en/research/publications/eus-strategic-compass-and-its-four-baskets>

6. From Self-Doubt to Self-Assurance : The European External Action Service as the indispensable support for a geopolitical EU // Friedrich Ebert Stiftung, 2021 // Режим доступу : https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/01/TFR_EEAS-2_0-From-self-doubt-to-self-assurance.pdf

7. European Union Institute for Security Studies : Annual Report, 2019 // Режим доступу : https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/AR_2019_online_0.pdf

8. The EU and Climate Security : Toward Ecological Diplomacy // by Carnegie Europe, 12. 07.2021 // Режим доступу :

<https://carnegieeurope.eu/2021/07/12/eu-and-climate-security-toward-ecological-diplomacy-pub-84873>

9. What you want to know: Climate and environmental protection in the EU, 29.09.2020 // by EU2020 // Режим доступу : <https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/article/climate-and-environmental-protection-in-the-european-union/2398642>

10. Council Conclusions on Security and Defence in the context of the EU Global Strategy -- Coherence / Decision 10048/19 from 2019 // Режим доступу : [http://europeanmemoranda.cabinetoffice.gov.uk/files/2019/07/Explanatory_Memorandum_for_EU_Legislation_001_\(1\).pdf](http://europeanmemoranda.cabinetoffice.gov.uk/files/2019/07/Explanatory_Memorandum_for_EU_Legislation_001_(1).pdf)

11. Towards a climate-proof security and defence policy : a roadmap for EU action, 11.12. 2020 // EU External Action Service // Режим доступу : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/90320/towards-climate-proof-security-and-defence-policy-roadmap-eu-action_en

12. EU environmental policy in times of crisis : by C. Burns, from 11.01. 2019 // Режим доступу : <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2018.1561741>

13. The EU in International Climate Change Politics : Still taking a lead? : by R. Wurzel, J. Connelly and D. Liefverink // Routledge (London & NY), 2017. -- 336 p. -- p. 72-73.

14. Chaplai I. PUBLIC-CIVIL COMMUNICATION – IMPORTANT PART OF PREPARATION AND ADOPTION OF GOVERNMENT-MANAGERIAL DECISIONS // Публічне урядування. – 2017. – №5 (10) – грудень 2017. – С. 268-274.

15. Zhukova I.V., Romanenko E. Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework of partnership civil society development programs *Public management*. 2020. -№ 2 (22) – March 2020. – pp. 191-201.